

Exam. Code : 215404

Subject Code : 5458

M.A. Public Administration Semester—IV
LABOUR WELFARE ADMINISTRATION

Paper—III

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

SECTION—A

Note :— Attempt any **SEVEN** questions, each carrying **4** marks.
Answer to each question shall not exceed **half** of the page.

1. (i) Give the significance of Labour Welfare.
- (ii) Discuss the need of social security.
- (iii) Mention any four characteristics of Indian Labour.
- (iv) Discuss any four causes of industrial disputes.
- (v) Give three definitions of Trade Union.
- (vi) Discuss objectives of Workers Participation in Management.
- (vii) Discuss any three problems of organised labour.
- (viii) Discuss the effects of unemployment.
- (ix) Give the organisation structure of labour department of your state.
- (x) Discuss objectives and scope of Industrial Disputes Act, 1947. 7×4=28

(Punjabi Version)

ਭਾਗ-ੳ

ਨੋਟ : ਕੋਈ ਸੱਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ, ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 4 ਅੰਕ ਹਨ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ ਉੱਤਰ ਅੱਧੋ ਪੇਜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

1. (i) ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਲਾਈ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਦੱਸੋ।
- (ii) ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (iii) ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਕੋਈ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- (iv) ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਕੋਈ ਚਾਰ ਕਾਰਨਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (v) ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਦੀ ਤਿੰਨ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਿਉ।
- (vi) ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਜ਼ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (vii) ਸੰਗਠਿਤ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੀ ਕੋਈ ਤਿੰਨ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (viii) ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- (ix) ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਸੰਗਠਨ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਦੱਸੋ।
- (x) ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਵਾਦ ਐਕਟ 1947 ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇ-ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7×4=28

ਭਾਗ-ਅ

ਨੋਟ : ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ 1 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਚੁਣਕੇ ਕੋਈ 4 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 18 ਅੰਕ ਹਨ।

ਯੂਨਿਟ-1

2. ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਲਾਈ ਸ਼ਬਦ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਭਲਾਈ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਖੇਤਰ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਲਕ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੀਰਤ ਭਲਾਈ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।

SECTION—B

Note :— Attempt any **FOUR** questions, selecting at least **ONE** question from Unit. Each question carries **18** marks.

UNIT-I

2. Define the term 'Labour Welfare'. Discuss the scope of Labour Welfare. Give detailed account of Labour Welfare activities undertaken by Government and Employers in India.
3. Discuss problems of labour in developing countries.

UNIT-II

4. Define the term 'Trade Union'. Discuss problems of Trade Unions in India.
5. Define the concept of Workers Participation in Management. What is the significance of Workers Participation in Management ? Discuss functions of Works Committees and Joint Management Council.

UNIT-III

6. Discuss in detail problems of unorganised workers in developing countries with special reference to India.
7. What are main reasons behind employment of child workers in developing countries ? Give appraisal of initiatives undertaken by Government of India to eradicate menace of child employment.

UNIT-IV

8. Give the organisation structure of Union Ministry of Labour and Employment. Discuss its main functions.
9. Give the organisation structure of I.L.O. Discuss aims, functions and role of I.L.O. 4×18=72

3. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਉਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-II

4. ਟਰੇਡ ਯੂਨਿਅਨ ਸ਼ਬਦ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਟਰੇਡ ਯੂਨਿਅਨ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
5. ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਜ਼ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਜ਼ ਦੀ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰਥਕਤਾ ਕੀ ਹੈ ? ਵਰਕਸ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜੁਆਇੰਟ-ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-III

6. ਭਾਰਤ ਦੇ ਖਾਸ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸੰਗਠਿਤ ਕੀਰਤ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
7. ਵਿਕਾਸਸ਼ੀਲ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਪਿੱਛੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਣ ਕੀ ਹਨ ? ਬਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਅਭਿਸ਼ਾਪ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰੋ।

ਯੂਨਿਟ-IV

8. ਯੂਨੀਅਨ ਮੀਨੀਸਟਰੀ ਆਫ ਲੇਬਰ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਸੰਗਠਨ ਬਣਤਰ ਦੱਸੋ। ਇਸਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
9. ਆਈ. ਏਲ. ਓ. (ILO) ਦੀ ਸੰਗਠਨ ਬਣਤਰ ਦੱਸੋ। ਆਈ. ਏਲ. ਓ. (ILO) ਦੇ ਲਕਸ਼, ਕਾਰਜ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

4×18=72